

EXAMENSARBETE

Våren 2008

Lärarytbildningen

Sam- och särundervisning i Idrott & Hälsa på högstadiet

Tillfällighet eller möjlighet?

Författare

Rikard Eriksson

Jonas Karlsson

Handledare

Magnus Blixt

Sam- och särundervisning i Idrott & Hälsa på högstadiet

Tillfällighet eller möjlighet?

Abstract

Uppsatsens syfte är att undersöka vem som beslutar om undervisningsmetod i ämnet Idrott & Hälsa, på vilka grunder beslutet tas samt idrottslärares tankar om sär- och samundervisning. Tankarna om sär- och samundervisning har både ändrats och gått isär genom åren. På 1800-talet var särundervisning den dominerande undervisningsmetoden men samundervisning har på 1900-talet fått allt mer utrymme i Idrott & Hälsa. Undersökningsmetoder som använts är enkäter och intervjuer. 22 personer svarade på enkätfrågorna och tre personer har intervjuats. Resultatet visar att lärarna i de flesta fallen har stor frihet att själva välja undervisningsmetod, men att de ändå ofta fortsätter med den metod som användes när de anställdes. Många lärare vet inte grunden till varför de har den undervisningsmetod de har. Respondenterna i denna undersökning menar att samundervisning befrämjar det sociala, samarbetet, harmonin i klasserna och att eleverna lär av varandra. Särundervisning används i första hand för att gynna flickorna genom att separera dem från pojkarna, som anses vara mer dominerande och störande.

Ämnesord: Idrott & Hälsa, Högstadiet, Undervisningsmetoder, Samundervisning, Särundervisning

INNEHÅLL

1. Inledning.....	6
1.1 Syfte	7
2. Forskningsbakgrund.....	8
2.1 Historik.....	8
2.2 Tidigare forskning	8
2.3 Styrdokument	13
2.4 Frågeställningar	13
3. Metod	14
3.1 Val av undersökningsmetoder	14
3.2 Frågeformulär.....	14
3.2.1 Urval/Bortfall	15
3.2.2 Genomförande.....	15
3.3 Intervjuer	16
3.3.1 Urval.....	16
3.3.2 Genomförande.....	16
3.4 Etiska överväganden	16
4. Resultat.....	18
4.1 Enkätundersökning.....	18
4.1.1 Allmänt.....	18
4.1.2 Verklig undervisningsmetod och motivering.....	18
4.1.3 Önskad undervisningsmetod och motivering.....	19
4.2 Intervju	19
4. 2. 1 Beskrivning av de intervjuade lärarna.....	20
4. 2. 2 Sam- eller särundervisning.....	20
4. 2. 3 Kolleger.....	21
4. 2. 4 Klassammansättning.....	21
4. 2. 5 Lärarnas önskningar	22
5. Analys.....	24
6. Diskussion	26
6.1 Metoddiskussion.....	28
7. Slutsats	29
7.1 Förslag till framtida forskning.....	29

8. Sammanfattning	30
Referenslista	31
Bilaga	33

1. Inledning

Då vi båda endast haft samundervisning under våra idrottslektioner i grundskolan blev vi överraskade när vi i ett tidigt skede i utbildningen upptäckte att många grundskolor har särundervisning i ämnet Idrott & Hälsa. Vi trodde att detta undervisningsätt var gammalmodigt och förlegat så vi ställde oss frågande till det hela. Som svar från handledarna fick vi ofta att det var ”så det var när jag började jobba här”. Under praktikveckor vid skolor som har samundervisning har vi inte reflekterat över orsaken till deras val av undervisningsmetod, vilket vi nu med denna uppsats vill göra.

Med *samundervisning* menas undervisning som bedrivs i grupper/klasser som innehåller elever av båda könen medan *särundervisning* bedrivs i grupper/klasser som endast innehåller antingen kvinnliga eller manliga elever. Uttrycket *undervisningsmetod* syftar på samundervisning, särundervisning eller inslag av båda. Med *idrottslärare* menas en lärare som är behörig att undervisa i ämnet Idrott & Hälsa för år 6-9, vilket vi har valt att kalla *högstadiet*.

Forskning av Carli (2004) tyder på att flickor erhåller högre betyg vid sär- än vid samundervisning. Studien, som behandlar skolgymnastikens utveckling ur ett könsperspektiv, sträcker sig från tidigt 1800-tal till sent 1900-tal och innefattar 1980-talet då skolöverstyrelsen rekommenderade att elever i grundskolan skulle undervisas tillsammans. En liknande rekommendation kom till gymnasiet under 1980-talet senare del (Carli, 2004). Runt sekelskiftet blir särundervisning som undervisningsmetod allt vanligare enligt en högskoleadjunkt vid Idrottshögskolan i Stockholm (Asker, 2003).

I ett examensarbete från 2007 framkom det att lärarna, på frågan om valet av undervisningsmetod, bara fortsatte med undervisningsmetoden som rådde på skolan när de började jobba där. De såg mest fördelar med att ha särundervisning men har testat och/eller frågat eleverna om intresse för samundervisning. Den tyngsta motiveringen till valet av könsseparerade grupper grundade sig på att flickor och pojkar har olika behov, intressen och förutsättningar för idrott (Thorsson, 2007).

Tanken med uppsatsen är inte att ta reda på någon absolut slutsats utan undersöka vem som bestämmer varför idrottslärare har den undervisningsmetod de har och vad som ligger bakom detta beslut. Vi vill även höra lärares uppfattningar om de båda undervisningsmetoderna, oavsett vilket man tillämpar. Vi har fått in svar från lärare som bedriver endast samundervisning, endast särundervisning samt lärare som har båda undervisningsmetoderna i någon form.

1.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka vem som beslutat undervisningsmetod i Idrott & Hälsa, på vilka grunder beslutet tagits samt idrottslärares tankar om de båda metoderna.

2. Forskningsbakgrund

I detta kapitel presenteras litteratur om sär- och samundervisning. Kapitlet börjar med en historisk överblick över idrottsläraryrket, varpå forskning inom området följer. Därefter presenteras vad tidigare styrdokument sagt och vad nutida styrdokument säger om ämnet. Slutligen presenteras uppsatsens frågeställningar.

2.1 Historik

Gymnastiska Centralinstitutet (GCI) startades 1813 och var Sveriges första idrottsläraryrksutbildning. Detta var en konsekvens av att Sverige några år tidigare förlorat Finland och man ville förbereda män för värnplikten genom idrottsundervisning i skolan av kvalificerade lärare. 1864 skapades en ettårig kurs för kvinnliga lärarkandidater, medan den för män var tvåårig. Utbildningen på GCI var alltså olika för män och kvinnor, detta motiverades bland annat med att kvinnorna inte behövde lära sig fäktning. Under hela 1800-talet riktades idrottsundervisningen till pojkar och det var en självklarhet att det var män som ledde undervisningen. Införandet av gymnastikundervisning för flickor gick långsamt och det var inte förrän efter andra världskriget som idrottsundervisningen för flickor fick direktiv om hur undervisningen skulle bedrivas, vilken i praktiken blev lik pojkarnas. Flickorna slapp dock bland annat militära övningar samt hård konditions- och styrketräning. Undervisningen leddes mestadels av kvinnor, men skulle en man undervisa en flickklass ansågs man att en kvinna borde närvara. Samundervisning infördes i och med *Lgr 80* med huvudmotivering att det skulle öka jämställdheten mellan könen. (Carli, 2004)

2.2 Tidigare forskning

Från att ha varit den självklara undervisningsmetoden på slutet av 1800-talet blev särundervisning successivt allt ovanligare, detta bland annat av ekonomiska skäl skriver Wernersson (1995). Argument för *särundervisning* under 1800-talet var att det inte ansågs lämpligt för flickor att studera i samma takt som pojkar. Hög studietakt kunde äventyra

möjligheterna att få livsdugliga barn senare i livet, ansåg man. Flickor ansågs inte heller lika intelligenta som pojkar och detta kunde komma att hämma pojkarnas utveckling. Vidare hävdades att flickor och pojkar hade olika sorters intelligens samt att de hade olika uppgifter i samhället varpå man tyckte att utbildning och träning för dessa uppgifter måste skilja sig åt (Wernersson, 1995).

Argumenten *för samundervisning* på 1960- och 70-talet handlade om att flickor visst klarar skolarbetet *minst* lika bra som pojkar och att intelligensen är den samma. En förändrad sexualmoral och i slutändan bättre relationer mellan vuxna av olika kön poängterades, tillsammans med argumentet om jämställdhet både i hemmet, på arbetsmarknaden och i samhället. Det tyngsta argumentet löd att den förr förutbestämde rollen för hur ett barn ska uppfostras (köns- eller klassbestämt) har ersatts av rätten att själva välja över sitt liv och samhällets skyldighet att ge rättvisa förutsättningar till alla (Wernersson, 1995).

100 år efter att särundervisning var den dominerande undervisningsmetoden börjar den åter diskuteras på 1980-talet med nyare argument som att flickors sociala och intellektuella utveckling kan komma att störas av den pojkdominans som brukar präglade samundervisning. Flickorna får även chans att träna specifika förmågor, tala offentligt, hävda sina intressen och de får lättare tydliga rollmodeller bland annat genom att andra flickor träder fram i klassrummet (Wernersson, 1995).

Orsakerna till särundervisning, sett från pojkarnas perspektiv, har gått från att det på 1800-talet ansetts vara skadligt för pojkar med för mycket kvinnligt inflytande till det mer nutida kravet på att ordning och icke-våld hämmar deras naturliga beteende och utveckling. Tidigare nämnda argument om att träna specifika förmågor och behovet av tydliga rollmodeller lyfts även de fram för pojkarnas argument *för* särundervisning (Wernersson, 1995).

Enligt Wernersson (1995) framkom det vid en amerikansk undersökning att pojkars inläring gynnades av tävlingsmoment i undervisningen medan flickor missgynnades. Omvänt gällde dock när samarbete rådde som huvudsaklig undervisningsmetod. Wernersson hävdar vidare att elever behöver befinna sig i båda miljöerna men att de oftare vid sidan om lektionerna i skolan eller på fritiden snarare går ihop i enkönade miljöer och skolans uppgift blir således att avståndet mellan könen inte ytterligare ökas utan brukar samundervisning i detta syfte. Det bästa resultatet för både flickor och pojkar vid den tidigare nämnda amerikanska

undersökningen nåddes när varje elev fick jobba självständigt och hade föga att göra med elevens kön eller vilken gruppammansättning som råde (Wernersson, 1995).

Wernersson (1995) påpekar att man inte kan bortse från att många individuella egenskaper *ej* är kopplade till kön och att det inte finns något absolut svar på frågan vilket som är bäst utan det man kan finna är tendenser av olika slag. Förslag om särundervisning och huruvida flickor ska börja skolan tidigare, då de mognar tidigare än pojkar, har väckts under den senare delen av 1900-talet, men det råder ingen direkt kunskap som motiverar den ena undervisningsmetoden framför den andra (Wernersson, 1995).

I ett examensarbete av två lärarstudenter vid Luleås Tekniska Universitet behandlar man samundervisning och särundervisning ur ett lärarperspektiv. Uppsatsens slutsats var att det finns sociala vinster med samundervisning och detta var viktigt för både eleverna och för idrottsämnet i sig. Författarna kom även fram till att nackdelar med samundervisning bland annat var att pojkarna tog stor plats och att flickorna därför hamnade i skymundan. För läraren kan det vara svårt att organisera övningar som passar både pojkar och flickor med tanke på de fysiska skillnaderna som finns mellan könen. Särundervisning gynnar speciellt de lågpresterande flickorna som vågar ta för sig mer i ett lugnare lektionsklimat. Förlorarna med särundervisning är de högpresterande flickorna och lågpresterande pojkarna. De starka flickorna hämmas av den ”lägre” nivån i flickgruppen och de svaga pojkarna känner att de inte har någon att mäta sig med. Författarna slutsats var att en kombination av sam- och särundervisning alternativt en nivågruppering skulle vara det bästa för eleverna samt att aktiviteten på lektionen styr valet av undervisningsmetod (Boman & Pettersson, 2007).

Skriften ”*Olikheter, en brist eller tillgång?*”, en sammanställning av skolverkets projekt ”*Flick- och pojkmeter – analys och utvärdering*” av Pettersson och Lundberg (1997) inleds med orden:

Som en del av värdegrunden för svensk skola ska jämställdhet vara synlig i undervisningen och i skolans planering, verksamhet och organisation. Flickors och pojkars olika villkor och förutsättningar ska beaktas i undervisningen (s. 3).

I denna text hävdar författarna att skolan är anpassad till pojkars inlärningsmönster och mognadstakt samt att läraren planerar undervisningen så att de aktiva pojkarna hålls sysselsatta. Flickor har svårare att komma till tals på samma sätt som pojkar och varken

läraren eller klasskamrater ägnar samma intresse åt deras synpunkter som pojkarnas. Det påpekas att man ska utgå från samundervisning men för den delen inte utesluta särundervisning och man poängterar att ”både flickors och pojkars beteenden och inbördes relationer påverkas mer eller mindre av såväl närvaro som frånvaro av det motsatta könet” (s. 12). Dock ska man ha tydliga syften med särundervisning om den används (Pettersson & Lundberg, 1997).

Det vanligaste motivet till särundervisning var, enligt en utvärdering i grundskolan gjord 1995 (UG 95) i skolverkets regi, att tillgodose fler elevers behov, speciellt flickors. Det framkom att Idrott & Hälsa var det ämne där särundervisning brukades flitigast. ”För flickornas skull” var ett frekvent förekommande citat vid utvärderingen och handlade om att flickorna slapp pojkarnas dominans för en stund. Det framkom även att lärarna inte tror på endast enkönade undervisningsgrupper då samundervisning främjar uppfattningen att båda könen ska komma att arbeta, verka och leva tillsammans samt lära av varandra (Skolverket, 1997).

För att genomföra en förändring av arbetssättet uttryckte många lärare i *UG 95* (1997) att de behövde stöd från såväl skolledningen som kolleger. Detta för att utveckla idéer och kunna klara av och orka med ev. motstånd från föräldrar. Vidare påpekas att skolan sätt att arbeta tvingas till förändringar till följd av förändringar i samhället (Skolverket, 1997).

Enligt Steenberg (1997) blir det allt vanligare att idrottslärare provar på att undervisa pojkar för sig och flickor för sig och idrottslärarna motiverar detta med flickors underordnade ställning och att pojkar tar större plats och är stökiga. Att ha just detta som argument för val av undervisningsmetod tycker Steenberg är orimligt men hävdar dock att särundervisning inte bör uteslutas helt, och absolut inte av skälet att man som lärare inte tror sig klara av pojkgrupper, vilket lärare ofta tenderar att hävda. Ingen modern forskning tyder på att särundervisning i sig är bättre för vare sig pojkar eller flickor då denna undervisningsmetod kan vara bra i en grupp men mindre bra i en annan. Dock kan särundervisning vara ytterst lämplig och ibland nödvändig. Som exempel på detta nämns när en idrottslärare får ämnet sex och samlevnad på sitt schema samt om föräldrar kräver uppdelad undervisning. Steenberg anser att särundervisning kan vara ett bra komplement till samundervisning, vilket kan rendera bra erfarenheter för både lärare och elever, men att den svenska grundskolan givetvis skall utgå ifrån att vara en samskola. Att det finns väldigt få lärare med stor erfarenhet av särundervisning talar emot denna undervisningsmetod, menar Steenberg, som samtidigt

påpekar att Idrott & Hälsa är ett av få ämnen där särundervisning naturligt kan förekomma utan att ifrågasättas. Författaren tipsar om att idrottslärare bör lyssna på eleverna och hävdar att elever, särskilt under grundskolans senare år, ber om att få arbeta könsuppdelat. Steenberg påpekar att särundervisning måste motiveras, utan att för den delen uteslutas helt, vilket skulle ta oss tillbaka till 70-talet då ”alla alltid skulle vara tillsammans och göra samma saker, helst samtidigt” (Steenberg, 1997, s. 62).

Både Steenberg (1997) och Wernersson (1995) påpekar att det kan förekomma lika stora skillnader *inom* pojk- och flickgrupper som *mellan* dem. De hävdar att skillnaden i många fall är mindre mellan grupperna än mellan individerna i respektive grupp (Wernersson, 1995) och att de individuella skillnaderna mellan flickor, framförallt i skolåldern, är mycket stora. Detta gäller även pojkar, om än inte i lika stor utsträckning, vilket i uppdelade grupper kan ”osynliggöra mångfalden inom ett kön och befästa stereotypa föreställningar” (Steenberg, 1997, s. 10).

Efter vårterminen 2002 erhöll nästan var fjärde pojke som gick ut nian MVG i idrott och hälsa medan motsvarande siffra för flickor var runt var sjätte. Skillnaden fanns även i antal elever som inte erhöll något betyg alls. Bland flickorna var denna siffra 8,7 % mot pojkarnas 6,1 % (skolverket.se¹). Enligt en högskoleadjunkt vid Idrottshögskolan i Stockholm är detta en effekt av att idrotten blivit ”grabbig” och domineras av bollspel istället för rörelse, rytm och dans, livsmiljö och hälsa samt natur och friluftsliv som är läroplanens huvudmoment. Som uppföljning av detta resultat tillfrågades två idrottslärare vad de och deras elever tycker i frågan och där framkom att de har idrottsundervisning i helklass för de mindre barnen men könsuppdelat i grundskolans senare del, mellan år 7 och 9. Motiveringen till detta löd att lärarna lättare kunde tillgodose elevernas önskemål och att de fysiskt starkare pojkarna oftare tog över lektionerna i samundervisning och som följd av detta ”försvann” de svaga flickorna. Eleverna höll med om att uppdelningen gynnade de flesta, då pojkarna inte passade bollen vid bollspel. De var heller inte rädda för att göra bort sig inför andra pojkar utan kunde vara sig själva och slapp ”kravet” att imponera på flickorna. Enligt tidigare nämnd högskoleadjunkt tenderar allt fler skolor att gå tillbaka till särundervisning (www.svd.se, 2003).

2.3 Styrdokument

Styrdokument från mitten av 1900-talet innehöll texter om pojkars och flickors olika förmågor samt vad idrottsämnet skulle innehålla. Bland annat skulle man lägga mer energi på det estetiska hos flickorna och tävlingsmomentet samt prestation hos pojkarna (Annerstedt, 2001).

I *Lgr 62* kan man enligt Wernersson (1977) läsa om skillnader i psyke och beteende mellan pojkar och flickor med avseende på till exempel ämnet gymnastik medan *Lgr 69* betonade att de olika könen ska behandlas lika, få samma kunskaper och färdigheter samt ställas på samma krav och förväntningar (Wernersson, 1977).

Annerstedt (2001) hävdar att som ytterligare ett led i jämställdhetsfrågan infördes samundervisning som en huvudprincip i *Lgr 80*. För första gången skulle nu pojkar och flickor undervisas tillsammans i gymnastik i de äldre årskurserna. Anmärkningsvärt med beslutet var att lärarna inte fick någon fortbildning inom ämnet samt att ingen forskning om möjliga effekter var gjord. I *Lgr 80* och senare även *Lpo 94*, gavs lärarna och även elever stor frihet att utforma både innehåll och arbetssätt (Annerstedt, 2001).

I kursplanen för ämnet Idrott & Hälsa i grundskolan är fysisk aktivitet idrottsämnets kärna, men med ett vidare hälsoperspektiv. Vissa färdigheter ingår fortfarande i ämnet men läraren ska framförallt ta hänsyn till elevernas förutsättningar samt utveckla gemenskap, förståelse och respekt för varandra (skolverket.se²).

2.4 Frågeställningar

Styrdokumentet innehåller inte några konkreta direktiv om sär- och samundervisning och litteraturgenomgången visar att detta område har varit omdiskuterat genom åren varpå frågeställningarna lyder som följer:

Vem har bestämt undervisningsmetod i Idrott och Hälsa?

Vad ligger bakom valet av undervisningsmetod?

Vad har idrottslärarna för olika tankar om sär- och samundervisning?

3. Metod

Detta kapitel börjar med en presentation av valda undersökningsmetoder, samt urval och bortfall för de båda valda undersökningsmetoderna. Metoddelen avslutas med en beskrivning av genomförandet och etiska överväganden. En metoddiskussion finns senare under rubriken diskussion.

3.1 Val av undersökningsmetoder

För att få svar på frågeställningarna valdes enkätundersökning och intervjuer (se bilaga) som undersökningsmetoder. Valet av enkätundersökning som metod baserades på den mängd respondenter vi önskade svar ifrån, den stora geografiska spridning dessa respondenter befann sig på, samt den resekostnad som kunde undvikas genom att mejla ut enkätundersökningen direkt till dem. Vi ville få in svar från mer än 20 idrottslärare och då var enbart intervjuer uteslutna av tidsmässiga skäl. Enligt Denscomb (2000) är det lämpligt med enkätundersökning när man har ett stort antal respondenter över ett stort område. Vidare föll valet på mejlkontakt snarare än postenkäter, detta för att spara tid både för författare och för respondenter. Intervjuerna, där valet föll på semistrukturerade intervjuer, utfördes efter enkätsammanställningen som komplettering med chans till mer utvecklande svar samt eventuella följdfrågor. Dessa intervjuer följde samma mall som frågeformuläret men flexibiliteten för utvecklande svar och följdfrågor var större både för forskare och för respondent än vid frågeformulären eller vid strukturerade intervjuer. Denscomb (2000) påpekar att olika metoder inte ska ses som konkurrenter och intressanta enkätsvar kan vara värda att följa upp med en intervju.

3.2 Frågeformulär

Mejlet innehållande frågeformuläret inleddes med bakgrundsinformation om syftet med undersökningen samt en kortare presentation av forskarna. Respondenterna informerades om att deras medverkan var frivillig samt anonym. Det bifogade frågeformuläret inleddes fem faktafrågor om respondenten. Dessa skiljer sig från kommande fem åsiktsfrågor genom att de inte kräver någon bedömning utan bara behöver besvaras ärligt (Denscomb, 2000).

Åsiktsfrågorna kräver att respondenten ger information om känslor, värderingar och jämför alternativ så före åsiktsfrågorna påminns respondenten om syftet med undersökningen samt att vi med begreppet "undervisningsmetod" syftar på sär- och/eller samundervisning. Frågorna ställdes så okomplicerat och okontroversiellt som möjligt, detta för att locka till ärliga svar (Denscombe, 2000).

3.2.1 Urval/Bortfall

Frågeformulären skickades ut till idrottslärare för år 6-9 vid kommunala skolor i Skåne, Blekinge och Småland via e-mejl. Att valet föll på dessa områden var för att ge möjlighet att följa upp intressanta svar med en intervju utan för stor ekonomisk eller tidsmässig kostnad. Ingen hänsyn har tagits till om vilken undervisningsmetod de bedriver för tillfället då det var okänt för författarna. Respondenterna har lokaliserats via skolornas hemsidor eller personlig kontakt och för att försöka få in så många svar som möjligt skickade vi ut 117 mejl vilket renderade 22 svar. Skolor med bristande hemsida har ej mejlats och en del hemsidor kan ha haft felaktig eller inaktuella mejladresser varför svar från dessa respondenter uteblivit. En del respondenter valde att ej svara på frågeformuläret med motivering att de inte hade tid eller var tjänstlediga.

3.2.2 Genomförande

När frågeformuläret, som skulle fungera som pilotstudie, var sammanställt kontaktades en tidigare VFU-handledare som lovat svar inom kort. Vi bad även, förutom svar på frågeformuläret, om utlåtande om enkätens frågor och utformning. Samtliga frågor besvarades med det vi efterfrågade, dock gjordes mindre ändringar av själva frågeformuläret för att förtydliga dess syfte efter önskemål från pilotrespondenten. Första utskicket innefattade 39 mejl varpå vi efter deadline skickade en påminnelse om frågeformuläret med förlängd tid till dem som ej svarat, samt hela ursprungsmejl till ytterligare 78 potentiella respondenter. Även dessa erhöll en påminnelse om de inte svarat inom angiven deadline. Svaren sammanställdes och finns presenterade i resultatdelen.

3.3 Intervjuer

Efter att enkätsvaren sammanställts och utvärderats beslutades att intervjuer skulle komplettera undersökningen. Möjliga intervjupersoner kontaktades omgående. Det bestämdes att intervjuerna skulle vara av typen semistrukturerade. Ämnena som skulle behandlas var samma som i enkätundersökningen, men med intervjuer hoppades forskarna att respondenterna skulle utveckla sina tankar ytterligare.

3.3.1 Urval

Intervjuperson 1 hade svarat på enkäten men ansågs kunna utveckla svaren ytterligare medan intervjuperson 2 och 3 inte hade fått enkäten utskickad till sig. Gemensam för dessa tre var att alla arbetar vid kommunala skolor. Vi visste att det skulle bli en bra och avslappnad stämning, då vi varit i kontakt med dem tidigare under utbildningen, vilket var viktigt för att intervjun skulle bli så naturlig som möjligt (Denscomb, 2000).

3.3.2 Genomförande

Intervjupersonerna kontaktades efter att enkätundersökningen sammanställts och alla hade möjlighet att ställa upp. Tid och plats för intervjuerna bestämdes inom några veckor och alla tre utfördes som planerat. Samtliga tre intervjuer skedde i respondenternas hem eller på skolan de är verksamma vid och då i ett enskilt rum. De två första intervjuerna genomfördes med båda författarna närvarande, den sista med en författare. Intervjuerna varade, precis som utlovats i 20-30 minuter och vi följde frågemallen. Denna mall hade respondenterna erhållit någon dag innan intervjun genomfördes för att vara väl förberedda. De tre intervjuerna bandades efter att respondenterna blivit informerade om och godkänt detta. Intervjuerna sammanställdes och finns presenterade i resultatdelen.

3.4 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet har fyra huvudkrav för forskningen. Dessa kategoriseras som informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vr.se).

Det första kravet uppfylls då respondenterna blir informerade om projektansvarigas namn och vilken institution de är knutna till. Respondenterna blir upplysta om arbetets syfte och att deras medverkan är frivillig. Respondenterna informeras också om att de har möjlighet att få en kopia av arbetet när det är färdigt. Samtyckeskravet blir uppfyllt när respondenterna svarar på enkäten då det är frivilligt att svara. Det krävs inget samtycke från föräldrar/vårdnadshavare då alla våra respondenter är över 18 år. Respondenterna informeras om att alla uppgifter som de lämnar i undersökningen kommer att behandlas anonymt vilket faller in under konfidentialitetskravet. Det fjärde kravet, nyttjandekravet, som i stort innebär att informationen som insamlas inte får behandlas av andra, nämndes ej för respondenterna. Då all information skulle behandlas anonymt och inte var av känslig karaktär så ansågs det inte vara nödvändigt.

4. Resultat

Det insamlade materialet sammanställs i löpande text och resultat från enkätundersökningen och intervjuerna presenteras var för sig. I resultatet kommer det viktigaste som framkommit i undersökningarna att presenteras.

4.1 Enkätundersökning

Nedan följer resultat från enkätundersökningen. Först ges en kort beskrivning av respondenterna, därefter presenteras vad de tillfrågade lärarna har för undervisningsmetod och till sist vilken undervisningsmetod de föredrar.

4.1.1 Allmänt

22 respondenter, alla verksamma i södra Sverige, svarade på frågeformuläret. Av dessa var 15 män och 7 kvinnor. Åldern varierar från 27 till 66 år och de har varit verksamma på sin nuvarande skola mellan 1 och 40 år. Samtliga respondenter är behöriga som idrottslärare för de efterfrågade årskullarna, år 6-9, och har sammanlagt över 2 000 elever.

4.1.2 Verklig undervisningsmetod och motivering

Majoriteten av respondenterna (18) har enbart samundervisning, en enbart särundervisning och resterande tre blandat, ofta beroende på aktivitet.

Enkätens tre sista frågor är de som uppsatsen handlar om och här syns tydligt att det skiljer mycket från skola till skola men det mest förekommande svaret på fråga åtta (se bilaga) är att det är idrottslärarna själva som har beslutat om undervisningsmetod, ibland tillsammans med skolledning eller rektor, ibland på egen hand. Sju respondenter svarar att de helt enkelt inte vet vem som har beslutat vilken undervisningsmetod de ska använda sig av, men samtliga har även svarat att de haft den formen de har sen de började där.

På frågan om vilka grunder de har för respektive undervisningsmetod handlar det i de flesta fall om att göra vad som de anser är bäst för eleverna, både när det gäller dem som har samundervisning och dem som även brukar särundervisning. Samarbete och det sociala är ledord när det gäller samundervisning men det påpekas att valet och grunderna till det är baserat på lärarnas egna erfarenheter av just de eleverna de har. Obalans i könsfördelningen och problem vid schemaläggning framkom som de vanligaste anledningarna till att så många av respondenterna har samundervisning. Huruvida de hade velat byta undervisningsmetod om de kunnat framkom ej av frågeformulären.

4.1.3 Önskad undervisningsmetod och motivering

Av de 22 respondenterna har 6 svarat att de är missnöjda med den undervisningsmetod som de bedriver i nuläget. Fem av dessa sex vill ha mer inslag av särundervisning medan en önskar mer samundervisning. Motiveringen lyder att vissa moment passar den ena undervisningsmetoden och vissa moment den andra samt att lärarna känner att de behärskar den ena formen bättre än den andra.

Av de 16 respondenterna som är nöjda med den undervisningsmetod de har poängteras elevernas åsikter, gruppens gemensamma prestationer och harmoni som grund för valet. Pojkar och flickor har enligt respondenterna en positivt lugnande men samtidigt prestationshöjande effekt på varandra i samundervisning medan någon hävdar att man presterar högre och vågar mer i en enkönad grupp.

4.2 Intervju

Nedan följer resultatet av de tre intervjuer som genomfördes. Först en beskrivning av respondenterna, sedan delas svaren från intervjuerna upp i kategorierna sam- eller särundervisning, kollegor, klassammansättningar och lärarnas önskningar.

4. 2. 1 Beskrivning av de intervjuade lärarna

Lärare A är i 30-årsåldern och jobbar på en F-9 skola i en skånsk kommun. Där har A arbetat i 1 år. A är utbildad Idrott och Hälsa-lärare, samt Historia för äldre elever. A undervisar ungefär 100 elever i årskurs 6-9 (4 klasser).

Lärare B är i 60-årsåldern och arbetar på en högstadieskola i Blekinge. B har arbetat på skolan i hela sitt yrkesverksamma liv, det vill säga i 33år. B har gymnastikdirektörsexamen från Stockholm. B undervisar 160 elever (7 klasser).

Lärare C är i 30-årsåldern och arbetar på ett högstadium i Blekinge. C har arbetat i 3,5 år på skolan och han är utbildad 4-9 lärare i Idrott och Hälsa samt Matematik. C undervisar ungefär 100 elever (4 klasser).

4. 2. 2 Sam- eller särundervisning

Alla skolor har samundervisning i olika stor utsträckning. Lärare A har samundervisning med år 8 och 9 medan år 6 och 7 har särundervisning tillsammans. Med det menas att pojkarna från 6:an och 7:an har idrott ihop vid ett tillfälle och flickorna från samma klasser undervisas ihop vid ett annat tillfälle. Att dela klasserna på detta sätt kommer att försvinna till nästa termin, och därefter kommer då bara samundervisning ske. Lärare B har bara samundervisning och så har det varit på skolan i 27 år. B säger att han är nöjd med det undervisningssättet de har, men att han har pratat med en annan idrottslärare på skolan om att "där det är möjligt och lämpligt att separera pojkar och flickor, för det finns vinster att göra". Lärare C arbetar på en skola som under en lång tid undervisat med enbart särundervisning, detta bland annat på grund av att tillgången till olika sorters idrottslokaler underlättat denna metod. De senaste 4 åren har skolan skapat två profilklasser, med inriktningarna Idrott och Hälsa eller Musik. I profilklasserna undervisar man hela klassen ihop och det innebär att parallellklassen som har idrott samtidigt också samundervisas. I de andra klasserna har man dock fortfarande särundervisning som undervisningsmetod. De senaste åren har elevantalet minskat och därför kommer skolan till nästa termin nästan uteslutande använda sig av samundervisning.

4. 2. 3 Kolleger

Lärare A är en ensam idrottslärare för eleverna i år 6-9 på sin skola. Det finns ytterligare två lärare för de yngre eleverna på skolan. Förslaget att bara ha samundervisning från och med ht-08 kommer från lärare A, men i slutändan är det rektorn som beslutar. När han kom till skolan arbetade han vidare med arbetssättet som fanns men han känner att det inte kommer fungera så bra med de nya klasserna som kommer upp och därför vill läraren ha samundervisning istället. Lärare B diskuterar mycket ihop med sina idrottslärarkolleger men de har inte speciellt mycket undervisning ihop. På lärare B:s skola finns det nästan bara manliga idrottslärare vilket tros kunna prägla undervisningen. Lärare C samarbetar mycket med en kollega på skolan vilket underlättar om de vill variera undervisningsmetoderna. Vidare påpekas att det finns en äldre idrottslärare på skolan som vill köra sina grupper, och är nöjd med att uteslutande få ha hand om pojkgrupperna. C säger att ”fördelen med särundervisning är att vi har haft en manlig lärare som tagit pojkarna och en kvinnlig, flickorna” och menar att eleverna utvecklas olika på högstadiet och den här uppdelningen gör att man blir mer homogena i badet och i olika bollsporter.

4. 2. 4 Klassammansättning

Alla de intervjuade idrottslärarna pratar om klassammansättningar, hur det kan prägla undervisningsmetoden. Lärare A, som haft särundervisning med elever från år 6-7 säger att elever från olika årskursen både kan ha en lugnande eller uppjagande effekt på varandra. En lugn grupp 7:or kan dämpa en bråkig grupp 6:or, samtidigt kan en stirrig år 7-elev jaga upp en i vanliga fall lugn 6:a. Till nästa termin kommer A endast att ha samundervisningen, detta till följd av att han känner att gruppsammansättningarna som skulle ha bildats inte skulle fungera. Lärare B talar mycket om att klassammansättningarna ibland kan vara väldigt ojämna, sett till antalet pojkar och flickor, och det då blir en utmaning att planera lektionerna. B har haft klasser med 6 pojkar och resten flickor, och att ha särundervisning med dessa hade inte funkat då flickorna i klassen tillsammans med flickor från en parallellklass hade bildat en för stor grupp. Ibland hörs protester, framförallt från flickorna, när uppdelning kommer på tal. Då är det oftast välmotiverade bollspelsflickor som vill spela ihop med pojkarna för att det är en utmaning för dem. B har en idé om att flickorna skulle kunna vara ett år yngre än pojkarna. Då tror han att det skulle bidra till ett annat arbetsklimat genom att de mognadsmässigt skulle

komma närmare varandra. ”Man vet ju alltså att pojkar mognar senare än flickor och det är ju väldigt tydligt just i de här åldersgrupperna”, påpekar lärare C som tror att majoriteten av eleverna är nöjda med att ha särundervisning, men att det är de svaga pojkarna och starka flickorna som drar nitlotten med denna undervisningsmetod. De svaga pojkarna kan tycka att det blir lite för tuffa grupper på pojksidan och de starka flickorna kanske inte får den utmaning som de hade önskat. C säger att det märks om pojkar och flickor i en klass fungerar bra ihop och om så är fallet, bedriver man samundervisning. På skolan där C arbetar har lärarna alltid två klasser samtidigt, därför kan man erbjuda eleverna olika aktiviteter och olika undervisningsmetoder under terminens gång. Oftast är det flickorna som inte vill ha undervisningen ihop med pojkarna och då har de särundervisning.

4. 2. 5 Lärarnas önskningsar

Lärare A tror att det finns fördelar med både sam- och särundervisning men säger att samundervisning är att föredra, vilket även eleverna nämnt under lektionerna. A tror ändå att det skulle fungera bra med pojkar för sig och flickor för sig, beroende på hur många undervisningstillfällen man har. Hade man fått ha tre idrottstillfällen i veckan kunde man ha haft två av dem med särundervisning och ett tillfälle med samundervisning. A tror att samundervisning utvecklar både pojkarna och flickorna men med viss risk att flickor kommer att hamna lite i skymundan. Med särundervisning kan man missa lite av det sociala spelet, samspelet mellan könen, och det kan bli för mycket ”fotbollsträning” över idrottslektionerna, vilket speciellt pojkarna inte förstår. Lärare B föredrar samundervisning framför särundervisning och tror att det gynnar hela den totala idrottsundervisningen, att det finns fler fördelar än nackdelar att ha pojkar och flickor ihop. B säger att man pratar mer och mer om att dela på pojkar och flickor för att lyfta fram flickorna men tror också att pojkarna kan lyftas fram i dessa situationer och ger exempel på några lägen där han tycker det kan vara idé att separera pojkar och flickor. Till exempel när eleverna kommer till skolan i nya klasser och de inte känner varandra så bra. Då kan flickor tycka att pojkarna är bättre och att de blir uttittade, sen kan nog många pojkar tycka likadant när de inne på områden som de inte behärskar så bra. Lärare B säger också att ”om man arbetar i ett system så blir man van vid det och man blir bra på det man håller på med”, och att allting har en ”inskolningstid”. Lärare C föredrar samundervisning för att det blir en mer harmonisk grupp och ser inga stora nackdelar med att ha samundervisning. Ibland kan det dock vara känsligt för manliga idrottslärare att passa

trapetsen. När lärare C började arbeta på skolan fortsatte särundervisningen men nu när nya klasser har kommit så har C fått större inflytande i valet av undervisningssätt. De tre intervjuade lärarna tror att de skulle få ändra undervisningssätt om de hade velat för rektorn och skolledningen, och lärare A, som till nästa termin har ändrat undervisningen på skolan, är ett exempel på det. I slutändan är det ändå rektorn som beslutar om det, men de tror inte det skulle vara några större problem, bara att det skulle bli lite svårare schematekniskt, som lärare B påpekar. Lärare C säger att rektorn aldrig har lagt sig i deras undervisningssätt, och anledningen till att de håller på att gå från särundervisning till samundervisning har främst med profilklasserna att göra.

5. Analys

Syftet med uppsatsen var att ta reda på vem som bestämmer undervisningsmetoden i Idrott och Hälsa och på vilka grunder detta beslut tas. En anledning till att en del lärare är ovetande om vem som bestämt undervisningsmetod samt grunder till beslutet kan vara att majoriteten av dessa har arbetat mindre än 5 år på skolan. Som nyutexaminerad och/eller nyanställd lärare kan det ta någon termin innan man börjar ifrågasätta eller ändra undervisningsmetod. ”Allting har en inskolningstid”, som lärare B uttryckte det. Av de respondenter som svarat på båda dessa två frågor har två svarat att det är rektorn som tagit beslutet. I ena fallet motiverades det med schematekniska svårigheter och i det andra fallet visste läraren inte grunden till rektorns val. I samtliga övriga svar samt de tre intervjuerna har lärarna haft inflytande i eller direkt beslutat om val av undervisningsmetod, vilket tyder på att de allra flesta lärarna har en stor valfrihet och stort ansvar över sin undervisningssituation.

I somliga fall är det varken upp till lärare eller rektor att avgöra då tre av lärarna som svarade på frågeformuläret har svarat att schemaläggning utgjorde hinder för att ha något annat än samundervisning. Med detta noterat dock inte sagt att de hade valt särundervisning om möjlighet funnits. Yttre omständigheter som lokaler, materiel, ekonomi och lärarantal kan komma att spela den avgörande rollen för undervisningsmetod. Lärare C har, till skillnad från lärare A och B en fördel av att ha flera olika lokaler till sitt förfogande samt en kollega som jobbar parallellt. Detta möjliggör uppdelning av klasserna, vilket är vanligt förekommande vid deras undervisningstillfällen.

Samarbete över könsgränser, att eleverna lär av och respekterar varandra samt strävan efter mer harmoniska grupper borde vara hela skolans angelägenhet men verkar ha kommit att bli ett uppdrag för just idrottslärarna och deras undervisningstillfällen. Just dessa grunder är vanligt förekommande bland svaren från vår undersökning där det vid samundervisning i de flesta fall handlar om att *gruppen* ska vara harmonisk samt att eleverna ska samarbeta med varandra. Lärarnas grunder för särundervisning poängterar de *individuella* fördelarna med uppdelad undervisning det vill säga att eleverna helt enkelt presterar bäst i uppdelade klasser och att det är lättare att individualisera undervisningen om man har mer homogena grupper. Samtliga respondenter är mer eller mindre nöjda med sin nuvarande undervisningsmetod samtidigt som det tydligt framgår att ingen har förkastat de andra metoderna. I en del svar går

även att utläsa att en annan undervisningsmetod mycket väl skulle kunna både fungera och tillämpas i ens grupper. Dock innehåller svaren ofta ”just nu” och ”i mina klasser”, vilket tyder på att lärarna verkar vara både öppna och flexibla för förändringar. Denna flexibilitet, att kunna se och sedan vara beredd att anpassa undervisningsmetod efter elevernas egenskaper, tyder på ett modernt och självkritiskt resonemang kring sin lärarroll och bör höja kvalitén på undervisningen.

6. Diskussion

Ur ett historiskt perspektiv skiljer sig argumenten för undervisningsmetoderna en del, dock var den ekonomiska faktorn lika avgörande då som nu. Enligt Wernersson (1995) skedde övergången från sär- till samundervisning bland annat på ekonomiska grunder, likaså påpekar en del respondenter att de ändrat till samundervisning för att det är mer ekonomiskt för skolorna. Av samma orsak nämner en respondent att det var ogenomförbart att byta till särundervisning. Ett annat argument handlar om elevers inflytande på varandra i samundervisning. På 1800-talet ansågs flickor och kvinnor hämma pojkars naturliga beteende (Wernersson, 1995) medan man runt det senaste sekelskiftet menar att pojkar har en tendens att störa lektioner så pass att flickorna "försvinner" (www.svd.se, 2007). Detta framkom även i Boman och Pettersson (2007), *UG 95* (1997) samt i uppsatsens resultatdel. Enligt en undersökning Wernersson (1995) tagit del av gynnas flickor och pojkar av olika undervisningsmetoder. Tävlingsmomentet sägs i den undersökningen gynna pojkar, vilket ett par respondenter försöker tona ner i sin samundervisning.

Enligt Wernersson (1995) hävdades det på 60- och 70-talet att samundervisning i slutändan ger goda relationer mellan vuxna vilket även framhävs i resultatet av våra undersökningar, då lärarna strävar efter att få eleverna att samarbeta med och respektera varandra. Ytterligare ett argument för samundervisning under 60- och 70-talet var frågan om jämställdhet. Detta är ett mål att sträva efter även i dagens läroplaner (Skolverket, 1994) men ej direkt förekommande bland de insamlade enkät- och intervju svaren. Lärare A svarar dock att särundervisning kan öka avståndet mellan könen eftersom flickor och pojkar ofta umgås i enkönade miljöer vid sidan om skolan, vilket påpekas av Wernersson (1995) som även hävdar att elever på grundskolan behöver befinna sig i båda miljöerna. Vår undersökning visar att samtliga respondenter är öppna för olika undervisningsmetoder och för att de maskulina och feminina föreställningarna inte ska växa, till exempel i och med särundervisning, anser vi att skolan bör ta ansvar för och se till att ingen undervisningsmetod utelämnas helt.

Under 1900-talet senare del har förslag väckts och diskussioner hållits om flickors tidigare mognad ska påverka deras skolgång. Flickor skulle i så fall gynnas av att börja skolan tidigare eller bara ha lektioner med flickor, dock finns det ingen direkt kunskap som kan motivera

detta (Wernersson, 1995). Lärare B är inne på samma resonemang, att den tydliga skillnaden i mognadsgrad ej bör ignoreras i undervisningen.

Den sociala faktorn spelar en betydande roll både vid närvaro och vid frånvaro av det motsatta könet. Detta påpekas främst av de respondenter som i vår undersökning har svarat att de har samundervisning som huvudundervisningsmetod. Boman och Pettersson (2007) kommer även de fram till att det finns både vinnare och förlorare med de båda undervisningsmetoderna. Förlorarna vid särundervisning blir, även enligt lärare C, de ”starka” flickorna samt de ”svaga” pojkarna, vilka dock utgör en minoritet i klasserna enligt lärare C.

Enligt Boman och Pettersson (2007) styrs valet av aktivitet på lektionen till viss del av undervisningsmetod och de får medhåll av lärare A, medan vår undersökning tyder på att en del idrottslärare ej har egen motivering eller vet bakomliggande grund till den rådande undervisningsmetoden. Detta må försvaras med kort anställning vid skolan men det bör finnas tydliga syften i all undervisning (Pettersson och Lundberg, 1997). Krav på motivering av framförallt särundervisning efterlyser även Steenberg (1997) som samtidigt säger att denna undervisningsmetod ej ska uteslutas helt. Argumentet ”för flickors skull” som anledning till särundervisning förkastas helt av Steenberg då det är orimligt att alla pojkar i en klass upplevs som stökiga och inget tyder på att särundervisningen i sig skulle vara lösningen på problemet. Detta, tillsammans med Wernerssons påstående om att skillnaderna inom könshomogena grupper är större än mellan dem, talar för samundervisning. Steenberg tipsar istället om vikten av att lyssna på eleverna. Respondenterna nämner att de gör så men framförallt att de anpassar undervisningen efter vad de tror är bäst för just den gruppen elever. Vi anser att *se* bör vara av minst lika stor vikt som att *lyssna* då alla elever *syns*, men inte alltid *hörs*.

Läro- och kursplaner nämner både vikten av jämställdhet inom gruppen och individernas olika förutsättningar. Denna paradox är ett av alla lärares kanske största dilemma. Respondenterna betonar vikten av gruppen och harmonin inom den i samma utsträckning som den enskilda elevens behov och förutsättningar. Båda undervisningsmetoder missgynnas vid för stor vikt vid det ena av dessa, enligt de tillfrågade idrottslärarna.

6.1 Metoddiskussion

Om vi hade gjort frågeformulären lättare för respondenterna, genom till exempel en internetsida där det bara är att klicka eller skriva i rätt svar till skillnad från vårt upplägg där de behövde öppna det bifogade dokumentet på datorn, fylla i svaren i dokumentet, spara det på datorn och sedan bifoga det i ett mejl tillbaka till oss, hade vi antagligen fått in fler svar. Denna procedur kan uppfattas som, beroende på respondentens datakunskaper, både lätt och svårt, men ett mål att sträva mot när man skickar ut frågeformulär bör vara att göra det så enkelt som möjligt från respondenten att svara, vilket en länk till en internetsida hade varit. Tidpunkten för utförandet, mot slutet av vårterminen, tror vi även den spelar en viss roll. Dels har vi fått direkta svar från en del som nämnt att de inte har tid att besvara enkäten då de har fullt upp med betygssättning, slutprov och dylikt. En del som inte svarat alls befinner sig säkert i samma eller liknande situation. Kvalitén på enkätsvaren var i de flesta fall tillfredsställande men med intervjuer fick vi möjligheten att få respondenter att utveckla svaren ytterligare. Under intervjuerna ställdes diverse följdfrågor för att få tydligare och djupare svar, vilket vi tycker fungerade bra. Att välja observation som metod kändes aldrig aktuellt då vi ville få fram åsikter samt svar på frågor som ej går att observera. Frågorna styrdes av uppsatsens syfte och svaren kom att handla om det samma. Vi känner inte att det finns någon anledning att ifrågasätta sanningshalten i svaren då frågorna varken var av känslig karaktär, kontroversiella eller komplicerade. Anledningen till att vi riktade oss mot kommunala skolor var att skolorna skulle ha samma riktlinjer och förutsättningar i undervisningen.

7. Slutsats

Det finns ingen litteratur som har direkt svar på våra frågor, än mindre våra respondenter och således kommer inte vi att komma fram till någon absolut slutsats med denna uppsats, utan vi ville *undersöka* snarare än komma fram till vem som beslutar undervisningsmetod och varför. Resultatet av vår undervisning visar att lärarna har stort inflytande på valet av undervisningsmetod då rektorerna överlämnar detta ansvar till lärarna själva, som i sin tur ofta har en dialog med eleverna. Dock finns det lokal- och schematiska svårigheter med vissa undervisningsmetoder (särundervisning), vilket leder till att lärarna inte alltid har något val egentligen. Vid val av undervisningsmetod ser lärarna ofta till elevernas synpunkter eller förutsättningar. Lärarna fortsätter i en del fall med den undervisningsmetod som användes när de började på skolan, vilket innebär att de inte har någon undervisningsmetod att jämföra med. En möjlighet är att lärarna är nöjda med sin arbetssituation och inte vill ändra på den. Flertalet av de tillfrågade lärarna vet inte grunden till valet av undervisningsmetod vilket både vi och litteratur menar att idrottslärare bör veta. De respondenter som har haft en tydlig motivering till sin undervisningsmetod har dock ej dömt ut eller ifrågasatt övriga metoder.

7.1 Förslag till framtida forskning

Under arbetets gång har olika funderingar kommit fram vilka skulle kunna rendera ytterligare forskning inom samma område. Exempel på vidare forskning skulle kunna vara:

- *Hur stort inflytande har eleverna på sin egen undervisning?*
- *I vilken utsträckning reflekterar lärare över sina undervisningsmetoder?*
- *Sär- och samundervisning kontra nivågruppering i ämnet Idrott & Hälsa.*

8. Sammanfattning

Uppsatsen handlar om sam- och särundervisning i ämnet Idrott & Hälsa i grundskolans senare del. Syftet har varit att undersöka vem som bestämmer vilken undervisningsmetod som ska användas, på vilka grunder valet görs och vad idrottslärarna har för tankar om de olika undervisningsmetoderna. På 1800-talet och större delen av 1900-talet användes särundervisning i skolan men från 1980-talet och framåt har både tankar och metodval gått isär. De tidigare styrdokumenterna rekommenderade en viss metod men den senaste har tonat ner rekommendationerna och skolorna har nu själva ansvaret för valet av undervisningsmetod. Resultaten bygger på 22 besvarade frågeformulär och 3 intervjuer, vilka besvarades av behöriga idrottslärare i åldrarna 27 till 66 år. De har erfarenhet från undervisning på just sin skola från ett till 40 år och undervisar sammanlagt över 2 000 elever. Resultatet visar att lärarna i många fall själva får bestämma undervisningsmetod och således har de flesta lärarna den undervisningsmetod som de föredrar. Det framkom vissa fall där lärarna i fråga var ovetandes om uppsatsens huvudfrågor, vem som beslutat och varför. Dock var detta en minoritet av respondenterna och dessa var nya på sin arbetsplats. På frågan om respondenternas tankar om de olika undervisningsmetoderna framkom tydligt att vare sig man har en genomtänkt motivering till sitt val av metod eller ej, så var lärarna öppna för de andra metoderna. De respondenter som föredrar samundervisning poängterade det sociala och harmoniska samt samarbetet mellan könen, medan särundervisningsförespråkare ansåg att deras metod höjde elevernas prestation och att det skulle gynna framförallt flickorna. Lärarna hade snarare elevers förutsättningar än åsikter i fokus för sitt val av undervisningsmetod.

Referenslista

Annerstedt, Claes (2001), *Idrottsundervisning – Ämnet idrott och hälsas didaktik*, Göteborg.

www.svd.se. Svenska Dagbladet (2003), Anna. Asker, *Pojkfri gympa gynnar flickor*,

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/artikel_80560.svd

Hämtad: 2008-04-22 kl 12.55

Boman, Johan & Pettersson, Daniel (2007), *Särundervisning eller samundervisning i Idrott & Hälsa – ur ett lärarperspektiv*. Examensarbete. Luleå Tekniska Universitet.

Carli, Barbro. (2004). *The Making and Breaking of a Female Culture: The history of Swedish Physical Education in “a Different Voice”*, Kompendiet Göteborg.

Denscombe, Martyn (2000), *Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Lund. Studentlitteratur.

Pettersson, Sten & Lundberg, Solveig (1997), *Olikheter – en brist eller tillgång*. Stockholm.

Skolverket (1997), *Utvärdering grundskolan 1995 (UG95)*. Stockholm.

¹Skolverket.se. <http://www.skolverket.se/sb/d/1637>

Hämtad: 2008-05-06 kl 16.20

²Skolverket.se.

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0809&infotyp=23&skolform=11&id=3872&extraId=2087>

Hämtad: 2008-04-28 kl 13.27.

Steenberg, Ann (1997), *Flickor och pojkar i samma skola*. Ann B. Steenberg & Ekelunds Förlag AB.

Thorsson, Emil (2007), *Samundervisning eller särundervisning inom ämnet Idrott och Hälsa*. Examensarbete. Karlstad Universitet.

www.vr.se. Vetenskapsrådet (2008)

<http://www.vr.se/download/18.1d4cbbbb11a00d342b080003189/etikreglerhs.pdf>

Hämtad: 2008-08-25 kl 15.22

Wernersson, Inga (1995), *Undervisning för flickor – undervisning för pojkar...eller...undervisning för flickor och pojkar?* Göteborgs universitet.

Wernersson, Inga (1977), *Könsdifferentiering i grundskolan*. Göteborgs universitet.

Bilaga

Enkätundersökning C-uppsats

Hej!

Vi är två lärarstudenter som skriver vårt examensarbete på Kristianstad Högskola och vi önskar ställa några frågor om undervisningen på Er skola. Vi har riktat in oss på sam- och särundervisning. Med det menar vi idrottsundervisning i grupper uppdelade efter kön eller grupper uppdelade oberoende av kön.

Vår undersökning ämnar undersöka om vem som beslutar om skolan ska använda sig av sam- eller särundervisning på idrottslektionerna och på vilka grunder beslutet tas.

Alla uppgifter Ni ger oss kommer att behandlas anonymt. Att delta i undersökningen är självklart frivilligt, men vi hoppas att ni kan undvara en stund för vår skull.

Vi önskar att ni fyller i Era svar direkt i dokumentet, sedan spara det och bifoga det till någon av Rikards eller Jonas mejl, senast fredagen den 23 maj.

Önskar Ni kopia av arbetet i slutgiltig form kan Ni nämna det i mejlet.

Allmänna frågor

1. Kön:

2. Ålder:

3. Vilken utbildning har Ni:

4. Hur länge har Ni arbetat på skolan Ni verkar vid:

5. Hur många elever undervisar Ni i Idrott och Hälsa:

Frågor om undervisningsmetod på skolan

Med undervisningsmetod syftar vi endast på sär- och/eller samundervisning.

6. Vilken undervisningsmetod är mest förekommande vid Era undervisningstillfällen på Er skola:

7. Hur länge har undervisningen bedrivits på det valda sättet:

8. Vem har beslutat om undervisningsmetod:

Om Ni svarat någon annan på fråga 8 och därför inte har vetskap om svaret på fråga 9, vänligen gå vidare till fråga 10.

9. Vilka grunder har Ni till ert val av undervisningsmetod:

10. Om Ni hade fått bestämma, vilken undervisningsmetod hade Ni föredragit och varför:

/ Tack så mycket

Rikard Eriksson, rikard.eriksson0001@stud.hkr.se, 0736/588921

Jonas Karlsson, jonas.karlsson0001@stud.hkr.se, 0709/687239